

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν γραφέντων μοι ἐν σ. 504 τοῦ Α' Το-
μου τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος ἀναγράφω ἐνταῦθα τρεῖς παρα-
δόσεις ἐκ Σχωρετσαίων τῶν Τζουμέρκων, ἃς ἤκουσα ἐν τῷ χω-
ρίῳ τῷ 1886. Ἡ πρώτη αὐτῶν ἀναφέρεται εἰς τὸ καστρί τῶν
Σχωρετσαίων, κείμενον εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων ἀνηφορικῆς
ἁδοῦ βορειοανατολικῶς ἀπὸ τοῦ ὄροπέδιου, ἐφ' οὗ κεῖται ἐν μέσῳ
κῆπων καὶ ἀγρῶν ἡ ὠραία κώμη. Κεῖται δὲ τὸ καστρί περὶ τὰ
τετρακόσια μέτρα κάτωθεν τοῦ Γερονοβουνίου (Γερανοβουνίου)
βραχῶδους καὶ μόλις βατοῦ ἀπὸ τῆς βορειοανατολικῆς πλευ-
ρᾶς. Εὐρήνται δ' ἐπ' αὐτοῦ κεράμια χονδρὰ πολλὰ, ἐνιαχοῦ δὲ
φαίνονται καὶ ἴχνη ἀσβέστου συγκρατούσης ἄλλοτε ὑπάρχοντα
ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης τείχη, οἷα φαίνονται καὶ κάτω τοῦ ὄρο-
πέδιου πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ, ἐνθ' ἄρχεται δάσος ἐλατῶν ἀνερ-
χόμενον πρὸς τὰς κλιτύας τοῦ Γερανοβουνίου.

Περὶ τοῦ κάστρου τούτου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς παράδοσις ¹.

'Απ' κάτω ἀπ' τὸ Γερονοβουί 'ς τὸ διάσελλο 'π' γέρνου ἀπ' τὰ
Σχωρετσαίνα 'κεῖθε καττ' Ἀγναντίτικο, κοντὰ 'ς τ' θίσι 'πούνε τώρα
χτισμένη ἡ τσηνούργια ἐκκλησιά τ'ς Ἀγίας Παρασκευῆς, ἦταν τὸν
παλιὸ καιρὸ ἓνα κάστρο. Γι' αὐτὸ λέν μιὰ ἱστορία· πῶς, ὅταν κτί-
ζονταν, ὁ πρωτομάστορας ἀγάπαι τ'ν κόρη ἐνὸς ἀλλ'νοῦ πρωτομά-
στορα 'ποῦ ἔφκιανε τὸν ἴδιον τὸν καιρὸ τὸ ἄλλο κάστρο 'πούνε 'ς τ'

¹ Τὰς ἀνακοινουμένας ἐνταῦθα τρεῖς πρώτας παραδόσεις εἶχον ἀναγράψαι ἐν Σχω-
ρετσαίοις τῷ 1886, τὴν δὲ μεταγραφὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἡπειρωτικὸν ἰδίωμα, καθ' ἃ ἐκ-
δίδονται ἐνταῦθα, χρεωστῶ εἰς τὸν μαθητὴν μου κ. Χρῆστον Λαμπράκη ἐκ Βουλ-
γαρείου τῶν Τζουμέρκων. Οὗτος δὲ εἶνε καὶ ὁ ἀνακοινῶσας τὰς κατωτέρω δημοσιευο-
μένας παραδόσεις περὶ τῆς Τσιούκας.

Κουκουλίστα. Πῆγαν ἀνθρώποι καὶ ζήτησαν τὸ κορίτσι, ἀλλὰ ὁ πατέρας δὲν θίλῃσι νὰ το δώσῃ. Ἄλλοι λὲν πῶς τοῦχε ταμμένο κι ὕστερα τὸ μετάνοίωσι. Τότε κι ὁ γαμπρὸς θύμωσε καὶ ἀρπάζει τὸ μεγάλο τὸ σφυρί του, ἐνθ θεόρατο πρᾶμμα, καὶ το ρίχνει μὲ μεγάλη ὀρμὴ ἔς τ'ν Κουκουλίστα καὶ κατὰστρεψε τὸ κάστρο.

Περὶ δὲ τοῦ κάστρου τῆς Κουκουλίστας φέρεται ἡ ἐξῆς παράδοσις¹

Γιὰ νὰ φτιάσουν τὸ κάστρο τ'ς Κουκουλίστας οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ δὲν εὗρισκαν ἐκεῖ σ'μὰ μεγάλα λιθάρια, πῆγαιναν ἐς δύο ὥρες μακρὰ καὶ κουβάλαγαν πέτρες ἀπὸ πάνου ἀπ' τὰ Σχωρέτσαίνα. Σῆκοναν πέτρες τόσο μεγάλες π' δὲν μποροῦν τώρα νὰ τ'ς ἀναταράξουν οὔτε μὲ βιζίλις¹. Τόσο στοιχειωμένοι ἦταν ἐκεῖνοι οἱ ἀνθρώποι, γυναῖκες, ἄνδρες. Ἀλλὰ τότες τ'ς ἦρθε ὁ σωσμός τ'ς. Ὁ θεὸς ἔστειλε κάτι κουνούπια π' τ'ς τοίμπαγαν καὶ πέθαιναν ἕνας κοντὰ τὸν ἄλλον. Καὶ μιὰ Ἑλλένισσα πῶφερνε ἕνα θεόρατο λιθάρι γιὰ τὸ κάστρο δὲν πρόφτασε νὰ τ' ἀποσώσῃ ἔς τ'ν Κουκουλίστα καὶ πέθανε ἔς τὸ δρόμο, καὶ τὸ λιθάρι τ'ς ἔμεινε σιμὰ ἔς τὸ λαγκάδι π' χωρίζει τ'ν Τζιούμα ἀπὸ τὰ Σχωρέτσαίνα.

Περὶ δὲ τοῦ ὑπὸ τῶν κωνώπων καταστραφέντος γένους τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων καὶ τῆς ῥώμης αὐτῶν ἤκουσα ἐν Σχωρετσαίνοις τὴν ἐξῆς παράδοσιν

Οἱ παλῆοι Ἕλληνες πέθαιναν ὁ ἕνας κοντὰ τὸν ἄλλον, γιὰ τ'ς τοίμπαγαν κάτι κουνούπια μεγάλα, θεοκούνουπα, πῶστειλε ὁ θεὸς γιὰ νὰ τ'ς καταστρέψῃ. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς γιὰ νὰ γλυτώσουν τρύπωναν μέσα ἔς τ'ς λόγγους, ἔς τ'ς σπηλῆαῖς κι ὅπου πρόφταιναν. Ἐνας τυφλώθηκε, κ' ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ ἐγῆκ' ἀπ' τὸ σπήλῃο πούταν κρυμμένος, κι ἐκεῖ ἠύρηκε ἕναν ζευγίτη ἀπ' τ'ν νέα πλάσι καὶ τ' ζήτησε νὰ τ' δώσῃ τὸ χέρι του. Ἦθελε νὰ δοκιμάσῃ τί δύναμι ἔχουν οἱ ἀνθρώποι ἀπ' τ'ν νέα γενιά. Ὁ ζευγίτης φοβήθηκε κι αὐτὸς νὰ τ' δώσῃ τὸ χέρι του τῷ δῶκε τὸ ὄνυ ἀπ' τάλετρι. Ὁ Ἕλληνας τὸ

¹ Βιζίλα = μοχλός.

πιασε μὲ τ' χερουκλά του, τὸ χεράκωπε καὶ τὸ 'σφιξε τόσο πολὺ, 'π' τὸ 'καμε 'εὖν προζύμει μαλακῶ, καὶ τὸ ὄννι ἔβγαλε νερό. Τότε ὁ 'Ελληνας εἶπε· Καὶ αἱ εἶστε γεροί, ἀλλὰ καὶ ὄχι 'εὖν ἐμας' ἡμεῖς εἰμασταν δυνατώτεροι.

Πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην παράδοσιν παραβληθῆτω ἡ ὑπ' ἀρ. 100 παρὰ τῷ κ. Πολίτη ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 389¹.

Ἄξιοι δὲ λόγου εἶνε καὶ αἱ παραδόσεις τῶν κατοίκων τοῦ Βουλγαρελίου περὶ τῆς Τσιούκας, περὶ ἧς ἴδε τινὰ καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ μου Περί τῆς Παναγίας Βελλᾶ, ἐν ᾧ καὶ ἄλλαι κατεγράφησαν ἐκ Τζουμέρκων παραδόσεις². Εἶνε δὲ ἡ Τσιούκα λόφος ὑψούμενος πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς συνοικίας τοῦ Βουλγαρελίου Παλαιοκάτουρον καὶ πρὸς νότον αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας νοτιώτερον τῆς Παναγίας Βελλᾶ. Ἡ δὲ κορυφή τοῦ λόφου ἀπολήγει εἰς ἐπίπεδον μικρᾶς σχετικῶς ἐκτάσεως, μικρότερον τοῦ ἡμίσεος τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκεῖ δὲ σώζονται ἐρείπια ἀρχαίων τειχῶν, ἅτινα κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν εἶνε τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως.

Εἰς τὸν βασιλέα δὲ τοῦτον ἀναφέρονται αἱ ἐξῆς τρεῖς παραδόσεις·

α') Τὸ νερὸ τῆς Τσιούκας. Τὸν καλὸν καιρὸ ἦταν βασιλεῖο 'ς τ'ν Τσιούκα ἀχ' πένου ἀπ' τὸ Παλαιοκάτουρο, καὶ ὁ βασιλεὺς εἶχε τὸ παλάτι του 'ς τὴν κορυφή κατάρραχα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ μέρος αὐτὸ ἦταν ξερικὸ κατὰ πῶς εἶνε καὶ τώρα, γιὰ νὰ ἔχουν νερὸ γιὰ πιεῖ ἔβαλε ὁ βασιλεὺς τ' ἀσκέρ' του, καθὼς ὠριζε, καὶ ἐφκίασαν λαγοῦμι καὶ διάβασαν τὸ νερὸ ἀπ' τ' Μαρκενί 'ποῦνε ἀπάνου 'ς τὸ βουνὸ τ' Βουργαρελιῦ μίεσ' 'ς τ'ν Τσιούκα. Θέλουν νὰ 'ποῦν πῶς ἡ βρύσι 'ποῦνε 'καὶ τώρα κρατιέται ἀπ' ἐκεῖ τὸ νερὸ.

β') Τὸ Λυκοσκουτωμένου. Ὁ βασιλεὺς 'ποῦταν 'ς τ'ν Τσιούκα

¹ Ν. Γ. Πολίτου Παραδόσεις. Μέρ. Α' σ. 55 κ. ἑ. καὶ σ. 219. Ἴδε καὶ τὰς Σημειώσεις ἐν Μέρ. Β' σ. 735 κ. ἑ.

² Ἐν Νέφ. Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Β' σ. 295 κ. ἑ.

ἦταν πολὺ π' τήδειος 'ς τὸ δουξάρι, γιατί τὸν παλιὸν καιρὸ δὲν εἶχαν τ' φέκια. ὅπως ἔχουν σήμερα, ἀλλὰ εἶχαν δουξάρια καὶ μ' αὐτὰ πολέμαγαν. Ἄμα ἔρριχνι ὁ βασιλιάς, δὲν τ' πάγαινε χαμένη ριζιά. Μιά βολὰ λὲν πῶς πέραν εἶνας λύκος ἀπὸ πέρα ἀπ' τ'ν Τσιούκα 'ς τὸ Λυκοσκουτώμενου π' τὸ λὲν τώρα· θάνα μισὴ ὥρα, 'πὲς, μακρυὰ ἀπ' τ'ν Τσιούκα. Ὁ βασιλιάς ἄμα τὸν εἶδι, βάζει μιὰ σαίττα 'ς τὸ δουξάρι του, τὸν σημαδεύει, ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἔφρουγε, καὶ τον σκουτόνει. Κι' ἀπὸ τότε σώζεται καὶ τὸ λὲν τὸ μέρος ἐκεῖνο Λυκοσκουτώμενου.

γ) Διώξιμο τ' βασιλιά. Τὸ βασιλιά τ'ς Τσιούκας θέλησαν οἱ ἄνθρωποι νά τον βγάλουν ἀπ' τὸ βασίλειο· ἀλλὰ δὲν 'μποροῦσαν μ' ἄλλον τρόπον· καὶ τί ἔκαμαν; ἔμασαν τὰ γαλάδια οὐλα τ'ς χώρας καὶ τ'ς ἀνέψαν κεριά 'ς τὰ ξύλα κι' ὕστερα τὰ ὤρμησαν 'ς τὸ Παληοχωρὶ τὸν κατήφορο. Ὁ βασιλιάς ἄμα εἶδε π' φεγγολόησε ὁ δρόμος οὐλος, τὸν ἔπιασε τρομάρα, γιατί νόμισε πῶς ἦταν στρατὸς, καὶ σηκώθηκε τ'ν νύχτα κι' ἔγεινε ἄφαντος. Καὶ τὸ πολὺ βιά δὲν πρόφτασε νά το πάρη καὶ τῶχσε. Καὶ λὲν πῶς ἔσκαψαν κι' ἦσαν καζάνια κι' ἄλλα πράγματα βασιλικά καὶ βρίσκουν ὀλομήνια ὡς τὰ τώρα.